

ПЕЧАТКИ ТА ГЕРБИ МУКАЧІВСЬКИХ (МАРАМОРОСЬКИХ) ЄПИСКОПІВ

Ivan MISKOV

Department of Culture and Social and Humanitarian Disciplines of the
Transcarpathian Academy of Arts, Uzhhorod, Ukraine; Higher Educational
Institution «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Церковна сфрагістика (геральдика) Закарпаття майже не досліджувалася. На жаль, нам невідомі праці словацьких та угорських вчених з даного питання. Проте у праці Іштвана Удварі були опубліковані печатки мукачівських єпископів Михайла Ольшавського (одна) та Андрія Бачинського (дві). [27] Окремих сторін, торкаються дослідження Михайла Приймича, стосовно герба та печатки мукачівського єпископа Андрія Бачинського [4], [5], [6], [7], так само угорської дослідниці Бернадетт Пушкеш [8], а також публікації цих печаток у праці Йосипа Кобаля «Ужгород відомий та невідомий». [2] Про печатки та герби інших єпископів – публікації відсутні. Адже так склалося, що після Ужгородської унії 1646 р., інколи було по двоє єпископів (православний та унійний) і врешті решт до кінця XVIII ст. остаточно утверджується унія. Тому автор даної статті, за доступними документами, іншими наявними сфрагістичними, геральдичними та мистецькими джерелами зібрав та опрацював печатки та герби мукачівських єпископів до 1943 року. Основою дослідження стали виявлені єпископські печатки у фондах Державного архіву Закарпатської області, а також у мистецьких та наукових виданнях, музеях тощо.

Автор висловлює щирі подяку о. Олександру (Моничу), о. Макарію (Медвідь) за допомогу у виявленні трьох печаток. У даному дослідженні були і певні труднощі. По-перше, відсутні спеціальні праці з латинської та церковно-слов'янської палеографії. Автору не завжди вдалося прочитати текст саме посади єпископа у документі, а також легенди на печатці. По-друге, дуже неякісні та розмиті відбитки печаток, утруднювало бачення іконографії образу святого, а також блазонування символів у полі печатки. По-третє, ким були пожалувані печатки (церковною чи світською) владою, що є дуже важливим питанням. Автор проводив пошукову, науково-дослідницьку роботу над виявленням даних печаток з 2009 р. і по сьогодні, з декотрими перервами. Справа, в тому, у фонді 151. Мукачівської греко-

католицької єпархії Державного архіву Закарпатської області, дуже багато документів, на перегляд яких треба було витрати дуже багато часу з метою виявлення єпископських печаток. Також дуже цінним є фонд 64. Мукачівський чернечий монастир отців Василян, м. Мукачево. [9] Ми не будемо переказувати знайдені документи, а звернемо увагу печатки єпископів на цих документах.

Серед православних владик нам вдалось віднайти дві справи, перша – це звернення православного єпископа Мефодія: «Мефодий Милостию Божию Епископ православный Маковицкий, Мукачовский, Спеский, Краснобродский и всея земли Угорския... Дан в Монастиру в Мукачевском катедралном во обители Святого Христова Иерарха Николи... Року Божого 1689». [10], а друга – грамота єпископа православної церкви Дософея: «Милостию Божию Архиепископ Православный Дософей Марамориский администратор Митрополии Молдавской...И благодати и власти от Пресвятого и животворящего Духа [даннии] смиреню [нашему] от височайшаго Архиерея . . . Иисуса Христа и рукоположихом сего богобойнаго Мужа Юру посвятихом его в четце, в певце, в священосце, во поддияконы и во дияконы...Ему бити непорочну и прочая сего ради подадеса сие писание во свидетелство верное под печатию Нашею подтверждаючи. Писан у Крас[ноброде ?], месяца Генваря 24 Рок[у] Божия 1719». [11] Насамперед нас зацікавили відбитки печаток православних єпископів на обидвох документах.

Саме звернення єпископа Мефодія 1689 р., завірено печаткою Мукачівського монастиря. Опис печатки наступний: овал, легенда навколо овалу: «Печать монастыря Мукачевского», у полі печатки – зображений Святий Миколай, права рука благословляє, а у лівій – Євангеліє, на образі (С. Ник.) Святой Николай, овальна: 40 x 48 мм, саж. [10]

Грамота єпископа Дософея 1719 р., також завірена овальною печаткою (12 x 29 мм), яку нам не вдалось блазонувати. Сама легенда печатки не прочитується. У самому полі печатки образ невідомого Святого. Можна припустити, що Святий в правиці тримає меч, а у лівиці – щит. [11] Звертає увагу те, що обидва сажеві відбитки печаток похилені – перша (1689 р.) вправо, а друга (1719 р.) – вліво. Загалом, це всього два документи про двох православних єпископів.

Щодо канонічно-правничого становища, дуже відомий дослідник історії греко-католицької церкви Закарпаття, В.Фенич констатує: *«Перед тим як щось писати, було б корисно децю почитати, а ще краще - глибоко ознайомитися із канонічно-правовим становищем мукачівських єпископів та МГКЕ (Мукачівської греко-католицької єпархії – авт.): 1) до того часу поки*

вона не стала уніатською під юрисдикцією єгерського латинського єпископа (від 1491 до 1646); 2) у той період, коли перебувала під безпосередньою юрисдикцією єгерського єпископа (1646–1771); 3) тоді, коли стала самостійною греко-католицькою єпархією канонічно заснованою Римським Престолом і перебувала під юрисдикцією естергомського архієпископа як свого митрополита (1771–1937);». [1]

Саме найбільше печаток унійних мукачівських єпископів ми знайшли у фонді 151 ДАЗО, а їхні герби на фасаді єпископської резиденції в Ужгороді та портрети в музейних установах м. Ужгорода. Щодо хронології церковного правління єпископів, використано перший том праці Атанасія В.Пекара «Нариси історії церкви Закарпаття» - єпископи Василій Тарасович (1633-1651), Іван Йосип Декамеліс (1689-1706), Юрій Геннадій Бізанцій (1716-1733), Юрій Гавриїл Блажовський (1738-1742), Михаїл Мануїл Ольшавський (1743-1767), Іван Брадач (1768-1772), Андрій Бачинський (1773-1809), Василь Попович (1837-1864), Стефан Панькович (1867-1874), Юлій Фірцак (1891-1912), Петро Гебей (1924-1931), Олександр Стойка (1931-1944). [3]

Одну з найперших печаток єпископа Василя Тарасовича (Basilius Tarasowicz Dei clementissima benignitate Munkacziensis Maramorisensis nec non totius Hungaria orthodoxa Catholica Ecclesiaritus Graeci Episcopus) знаходимо на документі 1638 року. У полі печатки образ Святого Миколая, який благословляє правою, а у лівій руці тримає посох, а над нимбом - єпископська митра, по овалу - легенда: «Василій єпископ Мукачовски Марамороскі и вссі(я) Овгор(ская) земл (и)», овал, віск, папір 35 x 44 мм. [23]

Одна із печаток єпископа Івана де Камеліса (Nos Johannes de Camellis Metropolitae Sebastien. Episcopus Munkacziensis Archimandrita S.Nikolai. Vicarius Apostolicus in Hungaria...) відома на документі від 17 жовтня 1705 року. [12] Опис печатки наступний: у полі печатки щит з символічною фігурою верблюда (вправо) над яким зверху зліва графська корона, над самим щитом митра, зліва якої посох, справа-хрест, а над самою митрою – образ Святого Миколая (... Ni). Легенда печатки не прочитується повністю: ІW (Іоіанн) ІW (Іосиф) ..., сажа, овал 26 x 28 мм. [12] Символічна фігура верблюда дуже часто зустрічається в Біблії, а у християнстві він символ покірності та смирення, витривалості і терпіння. Також латинське слово «camel» - верблюд, натякає на мовлячий герб родини де Камелліс.

Наступною є печатка єпископа Юрія Геннадія Бізанці (Георгії Генадій Бізанцій Мілостію Божією і Святого Трона Апостолского Єпископ Севастийски Мукачовски Мараморски...) на документі 1719 року. [13] Опис

печатки наступний: у полі овальної печатки овальний щит, накритий мантиєю, а у самому щиті лев вправо в одній руці тримає патріарший хрест, а в іншій ключ, щит увінчує дворянська корона, над якою посередині лілія, зліва капелюх з шістьма китицями, а справа митра, сажа, овал 35x38 мм. Напроти капелюха зліва розташована латинська літера G (Геннадій), а після митри справа – літера B (Бізанцій), а внизу зліва літера E (єпископ), а справа- літера M (Мукачівський). [13]

Єпископ Юрій Гавриїл Блажовський користувався двома круглими печатками (перша сажева, діаметр 46 мм) – 1739 р., друга воскова (діаметр 42 мм) – 1743 р.), якими були завірені документи за 1739 р. [14] та 1743 р. [15]. Опис обидвох печаток наступний, у полі печаті гербовий щит, в якому нечіткі контури символічних фігур, які важко блазонувати. Можна припустити, що свічку охороняють леви, а єпископський капелюх і королівська корона вказують на високе становище носія даного герба. Єдина відмінність, що у восковій печатці по колу легенда латинською: Georgius Gabriel Blasovzki Eppvs Agnen Mvnkacs Maramoros Vic Ap [15], а у сажевій печатці легенда відсутня. [14] Можливо будуть виявлені кращі взірці печатки єпископа Блажовського.

За 1746 р., відома печатка єпископа Михаїла Мануїла Ольшавського (Мы Михаил Мануил Ольшавски Милостию Божию и Святого Трона Апостолского Епископъ Россейский Мукачовски Мараморос. Спеский и прочее). [16] У полі овальної печатки – італійський щит синього кольору підтримують леви (відповідно перший з єпископським посохом, другий з митрою), у полі щита на постаменті дворянська золота корона з трьома золотими квітками, над якими три шестикутні золоті зірки, а над ними золоте всевидяче око. Над щитом графська золота корона, а над нею єпископський капелюх з шістьма китицями по обидві сторони, сажа, овал, 36 x 40 мм. Легенда латинською по овалу печатки: MICH.MAN.OLSAVSZKI.EPP.ROSSEN.MUNK.ET.MAR.VICAR.APOST. [16]

Також нам відомі дві овальні печатки єпископа Івана Брадача (Ioannes Bradacs Episcopus Munkacsiensis Maramorosiensis...), відповідно на двох документах 1768 року [17], [18] У полі овальної печатки – німецький щит, у полі якого підкова (символ охорони та опіки, атрибут щастя), а над нею схрещені горизонтально стріла (символ божої та королівської могутності) та вертикально шабля (символ захисту), зверху щита скошено виходять зверху посох зліва та митра справа. А над самим щитом закритий рицарський шолом (сам шолом пересікає стріла та шабля), увінчаний дворянською короною, над якою зверху єпископський капелюх з шістьма китицями по обидві сторони, як мантия всього щита. Перша печатка

сургучна, без легенди, 20x26 мм [17], а друга сажева, з легендою навколо печатки: «Ioannes Bradacs Eppvs Mvncaciensis Maramoros», 40 x 46 мм. [18]

Найбільше печаток і гербів єпископа Андрія Бачинського, ми знаходимо у документах, на церковних будівлях, портреті, а також в іконостасі церкви с.Гукливе Великоберезнянського району. На документі 1773 р. знаходимо дворянську печатку єпископа Андрія Бачинського. [19] У полі печатки вправо – пелікан, який годує своїх діточок, над пеліканом рицарський шолом з короною, над якою клейнод: вправо рука з пальмовою гілкою, напроти якої дві латинські літери А і В, що вказують на власника герба Андрія Бачинського. [19] Приблизно 1780 р. було намальовано портрет (нині зберігається в Ужгородському замку) єпископа А. Бачинського з гербом, де у щиті французької форми бачимо дві ключові символічні фігури пелікана та всевидячого ока [8], [26] Дещо пізніше в іконостасі церкви с.Гукливе 1784 р., відомий герб єпископа А.Бачинського, який поміщено у медальйоні над іконою Св. Миколая. У полі червоного щита у підніжжі обрамлений золотом синій щиток, у полі якого білий пелікан годує своїх діточок, над щитком золоте всевидяче око; щит увінчує корона, над якою червоний єпископський капелюх з шістьма червоними китицями по обидві сторони; зверху по кутах щита посох і митра; червоний щит на постаменті підтримують два леви. [5] Приблизно в цей час почалося використання сургучної печатки єпископа А.Бачинського, опублікованій на четвертій сторінці обкладинки праці М.Приймича «Церковний живопис Закарпаття» [6] і такий самий герб єпископа А.Бачинського бачимо на фасаді на єпископській резиденції в Ужгороді. Саме основні щити печатки (у нас не було можливості дістати чіткий знімок) і герба єпископа Бачинського дещо відрізняються, тому що це залежало від майстра чи майстрів, що їх виготовили. Тому обмежимося описом сургучної печатки: у полі круглої печатки – французької форми, у полі якого пелікан годує своїх дітей, над пеліканом всевидяче око, увінчує щит рицарський шолом, поверх якого корона, а над нею єпископський капелюх з шістьма китицями по обидві сторони, щит з боків підтримують два леви (у лапі одного – єпископський посох, а в лапі іншого – митра). [6] Якщо взяти до уваги герб єпископа А. Бачинського на фасаді єпископської резиденції, то у полі щита – пелікан з дітьми у звитому гнізді над вежею, а всевидяче око у хмарах, з яких виходить сонячне проміння та блискавки, а два леви-щитотримачі тримають додатково, кожен у своїй лапі по скіпетру. Відома й інша печатка єпископа А. Бачинського, виявлена у Державному архіві Закарпатської області у м. Берегово, відповідно на документах 1798 [20] та 1801 років [21] (діаметр 31 мм), герб якої взятий із родових гербів Бачинських [28] та Сас

[29] загального гербовника Речі Посполитої. Опис двох печаток наступний (обидві воскові): у полі круглої печатки - новофранцузький щит, у полі якого – знизу обернений півмісяць рогами догори, а над ним між двома шестикутними зірками – стріла спрямована гострим кінцем догори, герб обрамляє закритий шолом, над яким корона, з якої виходить клейнод – п'ять пер, пронизаних стрілою праворуч, а над перами єпископський капелюх (кlobук) з шістьма китицями по обидві сторони, а щит з боків підтримують два леви (у лапі одного – єпископський посох, а в лапі іншого – митра). В печатці (кругла, діаметр 55 мм) з 1798 р. по колу легенда: *Andreas Vacsinszky episcopus Munkacsiensis*. [20]

Нещодавно була віднайдена у Державного архіві Закарпатської області – сургучна кругла печатка (діаметр 45 мм) єпископа Василя Поповича. [22] Відбиток печатки нечіткий, проте зберігся герб єпископа В. Поповича на зворотній стороні іконостаса Хрестовоздвиженського собору м. Ужгород, написаний художником Фердинандом Видрою у 1858 році [6], [7] та на фасаді єпископської резиденції. На основі цих гербів, ми можемо здійснити опис печатки єпископа Василя Поповича: у полі печатки французький щит, у полі якого – на постаменті двоярусна фортечна зубчата вежа, на якій вліво прапорець, а над ним всевидяче око, напроти якого хмари, з яких летять блискавки, над щитом зверху поміж митрою та посохом на підставці круглий медальйон, обвитий знизу пальмовим листям з образом Пресвятої Богородиці з младенцем, а над медальйоном єпископський капелюх (кlobук) з шістьма китицями по обидві сторони; щит знизу підтримують два лежачі леви- охоронці з відкритими пазурами обернені один до одного та оперезані обидва омофором, звисаючим знизу щита, у передніх лапах левів – єпископські підсвічники.

На жаль автору поки не вдалось виявити печаток на документах мукачівських єпископів Стефана Паньковича, Юлія Фірцака, Петра Гебея [24] та Олександра Стойки [25]. Герби перших двох єпископів ми бачимо на фасаді єпископської резиденції в Ужгороді, а портрети двох інших єпископів намалював художник Йосип Бокшай. Опис герба єпископа С.Паньковича: у полі німецького щита на трьох горах - двоярусна вежа, над щитом у короні посередині митра, а з боку неї скошено справа єпископський посох, а зліва подвійний (патріарший) хрест, над митрою єпископський капелюх (кlobук) з шістьма китицями по обидві сторони; щит підтримують стоячі леви з відкритою пащею. Завершує єпископські герби над входом у резиденцію - герб єпископа Юлія Фірцака, опис якого наступний: у ренесансному полі щита на середині постаменту, оточеного двома горами – пелікан, що годує своїх пташенят, а над пеліканом -

всевидяче око з сонячними променями, над гербом посередині водружений латинський оздоблений хрест, а з боку нього справа – митра, а зліва – скіпетр, а над хрестом єпископський капелюх (клобук) з шістьма китицями по обидві сторони; щит підтримують два леопардові леви в анфас з напіввідкритою пащею тримають омофор, над яким у постаменті посередині з'єднані великі латинські літери G і F (Юлій Фірцак – авт.).

Два герби ми бачимо на портретах єпископів Петра Гебея [24] та Олександра Стойки [25]. На портреті єпископа Петра Гебея (художник Й.Бокшай, 1929 р.) справа зверху герб, який дуже подібний гербу єпископа Юлія Фірцака. Опис герба єпископа П.Гебея наступний: у ренесансному полі щита на постаменті – пелікан, що годує своїх пташенят, а над пеліканом – всевидяче око з сонячними променями, над гербом посередині водружений латинський оздоблений хрест, а з боку нього справа – митра, а зліва – скіпетр, а над хрестом єпископський капелюх (клобук) з шістьма китицями по обидві сторони; знизу щита – омофор з двома єпископськими підсвічниками. Є інший герб єпископа П.Гебея зі стінопису склепіння каплиці резиденції мукачівських єпископів у м.Ужгороді. Ця каплиця була розписана художником Йосипом Бокшаєм у 1927 р. Опис герба у каплиці: у колі – ренесансний щит, у полі якого на постаменті дерев'яна церква (с. Ужок), над нею всевидяче око, над щитом водружений латинський оздоблений хрест, а з боку нього справа – митра, а зліва – скіпетр, а над хрестом єпископський капелюх (клобук) з шістьма китицями по обидві сторони; герб опертий на два схрещені єпископські підсвічники, а по колу слова із Євангелія апостола Луки: «Благовестити нищим посла мя» [7]. Такий подібний герб, ми бачимо на портреті Єпископа О.Стойки (художник Й.Бокшай, 1934 р.) зверху зліва. Опис герба наступний: у полі щита – ренесансний гербовий щит, у полі якого на постаменті дерев'яна церква (с. Ужок), над нею всевидяче око, над щитом водружений латинський оздоблений хрест, а з боку нього справа – митра, а зліва – скіпетр, а над хрестом єпископський капелюх (клобук) з шістьма китицями по обидві сторони; герб опертий на два схрещені єпископські підсвічники, а знизу щита релігійний девіз: «Благовестити нищим посла мя» [Л.24].

Автор даного дослідження зробив попередні висновки. У результаті дослідницької роботи в Державному архіві Закарпатської області, були виявлені різні документи, завірені печатками мукачівських єпископів, їхні герби на фасаді єпископської резиденції у м. Ужгород, три портрети, які зберігаються у Закарпатському художньому музеї (два), Закарпатському краєзнавчому музеї (один). Серед печаток (сажа): дві - православних єпископів Мефодія (1689 р.) та Дософея (1719 р.), герби та печатки (сажа,

віск, сургуч, чотири герби на фасаді єпископської резиденції, м. Ужгород, три портрети) унійних (греко-католицьких) єпископів: Василя Тарасовича (1638 р.), Івана Йосипа де Камеліса (1705 р.), Юрія Геннадія Бізанція (1719 р.), Юрія Гавриїла Блажовського (1739 р., 1742 р.), Михаїла Мануїла Ольшавського (1746 р.), Івана Брадача (1768 р. - дві), Андрія Бачинського (1773 р., 1780 р., 1798 р., 1801 р., єпископська резиденція), Василя Поповича (1838 р., 1858 р., єпископська резиденція), Стефана Паньковича (єпископська резиденція), Юлія Фірцака (єпископська резиденція), Петра Гебея (герб на портреті 1929 р), Олександра Стойки (герб на портреті 1934 р). Не всі печатки та герби мукачівських єпископів знайдені, тому дане питання вимагає подальших досліджень.

SUMMARY

As a result of research work in the State Archives of the Transcarpathian region, the author of this article found various documents certified by the seals of Mukachevo (Maramorosh) bishops, their coats of arms on the facade of the episcopal residence in Uzhhorod, three portraits, two stored in the Transcarpathian Art Museum and one in the Transcarpathian Museum of Local Lore . Among the seals (soot): two of Orthodox bishops Methodius (1689) and Dosopheus (1719), coats of arms and seals (soot, wax, sealing wax, four coats of arms on the facade of the episcopal residence, Uzhhorod, three portraits) of the uniat (Greek Catholic) bishops: Vasyl Tarasovych (1638), Ivan Yosyp de Kamelis (1705), Yuri Gennady Byzantsii (1719), Yuri Gavriil Blazhovsky (1739, 1742), Mikhail Manuil Olshavsky (1746), Ivan Bradach (1768 - two), Andriy Bachynsky (1773, 1780, 1798, 1801, episcopal residence), Vasyl Popovych (1838, 1858 , episcopal residence), Stefan Pankovych (episcopal residence), Yuliy Firtsak (episcopal residence), Peter Gebey (coat of arms in the portrait of 1929), Oleksandr Stoyka (coat of arms in the portrait of 1934).

The Orthodox bishops Methodius and Dosopheus, respectively certified by their documents in 1689 and 1719, did not have their own seals. In the first case, Bishop Methodius certified the document of 1689 with the seal of the Mukachevo monastery (the image of St. Nicholas on the seal). In the second case, we failed to describe the seal on the document of 1719, certified by Bishop Dosopheus.

Uniat (later Greek Catholic) bishops had their own seals. So far, we have not been able to investigate the question of who gave (granted) them the right to the seal and coat of arms, church or secular authorities. From Bishop Vasyl Tarasovych to Bishop Ivan Bradach, the most commonly used material for seals was soot, wax, and sealing wax. In the era of Bishop Andriy Bachynsky, we often see seals made of wax and sealing wax on documents. The traditional coat of

arms of the bishop consisted of the shape of a shield (oval, French, German, Renaissance), in the field of the shield there was an image of a saint or a symbolic figure or other signs and symbols, the top of the shield did not do without the symbols of the ecclesiastical authority of the episcopal staff and the miter, the cross, the bishop's hat (klobuk) with six tassels. Almost all the found seals of the Uniat bishops (except for the seals of Bishops V. Tarasovych and I. Y. de Camelis) have a bishop's hat (klobuk) with six tassels. An exception is also the coat of arms of Bishop Vasyl Popovych (bishop's hat (klobuk) with four tassels), painted by the artist Ferdinand Vydra (1858) on the reverse side of the iconostasis of the Exaltation of the Cross Cathedral in Uzhhorod. A portrait with the church coat of arms of Bishop A. Bachynsky, painted by an unknown artist, dates from about 1780. Today this portrait is kept in Uzhhorod Castle. The artist Joseph Bokshay once painted portraits with the coats of arms of Bishops P. Gebey and O. Stoyka. In total, the author found and illustrated in this article 14 bishops' seals.

Not all the seals and coats of arms of the Mukachevo (Maramures) bishops have been found, so this issue requires further research.

REFERENCES

1. FENYCH, V. 2020. Under the jurisdiction of Eger: the canonical and legal status of Mukachevo Rusyn bishops in 1491-1646. In: *Scientific Notes of the Theological-Historical Research Center named after Archimandrite Vasily (Pronin)*. Issue. 7. Uzhhorod: Karpaty, 2020, p.104. ISSN 2617-1317. /ФЕНИЧ, В. 2020. Під юрисдикцією Егера: канонічно-правове становище мукачівських єпископів-русинів у 1491-1646 роках. In: *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна)*. Вип. 7. Ужгород: Карпати, 2020, с. 104. ISSN 2617-1317./
2. КОВАЛ, J. 2003. *Uzhhorod known and unknown*. Lviv: Svit, 2003, p. 80 ISBN 966-603-5073-13-7. /КОБАЛЬ, Й. 2003. *Ужгород відомий та невідомий*. Львів: Світ, 2003., 196 с. 80. ISBN 966-603-5073-13-7./
3. PEKAR, A. 1997. *Essays on the history of the church of Transcarpathia*. Volume I. Rome-Lviv, 1997, p. 182-191. ISBN 978-7086-26-7. /ПЕКАР, А. 1997. *Написи історії церкви Закарпаття*. Том I. Рим-Львів, 1997, с. 182-191. ISBN 978-7086-26-7./
4. PRYMYCH M.V. 2007. Andreus Bacsinsky Episcopus Mukacsiensis. In *Exile. Scientific and art magazine*. 2007. № 2 (7), p. 2-3. /ПРИЙМИЧ М.В. 2007. Andreus Bacsinsky Episcopus Mukacsiensis. In *Екзиль. Науково-мистецький часопис*. 2007. № 2(7), с. 2-3.

5. PRYMYCH M.V. 2014. *Iconostasis of Transcarpathia. Historical and artistic essays.* Uzhhorod: Karpaty, 2014, p. 127: ill. ISBN 978-966-671-400-1. /ПРИЙМИЧ М.В. 2014. *Іконостаси Закарпаття. Історико-мистецькі нариси.* Ужгород: Карпати, 2014. с. 127. ISBN 978-966-671-400-1./
6. PRYMYCH M.V. 2017. *Church painting of Transcarpathia. Easel and monumental painting of historical Transcarpathia until the first half of the twentieth century. Historical and art essays (Intr. Art. - M. Syrokhman).* Uzhhorod: Karpaty, 2017, p. 191. ISBN 978-966-460-5. /ПРИЙМИЧ с, М.В. 2017. *Церковний живопис Закарпаття. Станковий та монументальний живопис історичного Закарпаття до першої половини ХХ ст. Історико-мистецтвознавчі нариси (Вст. ст. – М. Сирохмана).* Ужгород: Карпати, 2017, с. 191. ISBN 978-966-460-5./
7. PRYMYCH M.V. 2017. *Church professional painting of Transcarpathia in the second half of the XVIII-first half of the XX century: folk tradition, Byzantine canonicity and influences of Western European art. Monograph.* Uzhhorod: Karpaty, 2017, p. 386, 417. ISBN 978-966-671-471-1. /ПРИЙМИЧ М.В. 2017. *Церковне професійне малярство Закарпаття другої половини XVIII- першої половини ХХ ст.: народна традиція, візантійська канонічність та впливи західноєвропейського мистецтва. Монографія.* Ужгород: Карпати, 2017, с. 386, 417. ISBN 978-966-671-471-1./
8. PUSKÁS, B. 2014. Bacsinszky András püspöki reprezentációjának emlékei. In. *Bacsinszky András munkácsi püspök.* 2014. Nyírregyháza, 2014, old. 264./ COLECTANEA ATHANASIANA/ ISBN 978-615-272-4./
9. STATE ARCHIVE OF THE TRANSCARPATHIAN REGION. Guidebook. 2018. Uzhhorod: Carpathians, 2018. 744 pp., Ill. /ISBN 978-966-671/ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ. Путівник. 2018. Ужгород: Карпати, 2018. 744 с., іл. /ISBN 978-966-671./
10. STATE ARCHIVE OF THE TRANSCARPATHIAN REGION (SATR), Fund 151. Board of the Mukachevo Greek Catholic Diocese, Uzhhorod. Description 1. Case 93. *Appeal of the Orthodox Bishop Methodius to the people and the clergy to assist in the organization of the monastery in the village of Zarecha. April 25, 1689, sheet 1.* /ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ДАЗО). Фонд151. Правление Мукачевской греко-католической епархии, г. Ужгород. Опис1. Справа 93. *Обращение православного епископа Мефодия к народу и духовенству об оказании помощи в организации монастыря в с.Зареча. 25 апреля 1689 г., арк. 1.*
11. SATR, Fund 64. Mukachevo monastic monastery of the Basilian fathers, Mukachevo. Description 1. Case 45. *Diploma of the Bishop of the Orthodox Church Dosopheus on the ordination of the priest Yuri. 1719, sheet 1.* /ДАЗО.

- Фонд 64. Мукачевский чернечий монастырь отцов Василиан, г. Мукачево, Опис 1. Справа 45. *Грамота епископа православной церкви Дософея о посвящении священника Юры. 1719 г., арк.1.*
12. SATR, Fund 151. Description 1. Case 189. *Diploma of Bishop De Camelis of Mukachevo on the appointment of Georgy Bezahansky as archdeacon of the Bigar parish. October 17, 1705, sheet 1. /ДАЗО, Фонд.151. Опис1. Справа 189. Грамота Мукачевского епископа Де Камелиса о назначении Георгия Бежанского архидияконом Бигарской жупы. 17 октября 1705 г., арк. 1.*
13. SATR, Fund 151. Description 1. Case 300. *Decree of the Bishop of Mukachevo Gennady Byzantsii on the ordination of the priest Andrey Baizat in the direction of him in the Uniate parish of the village of Kalnik. December 27, 1719, sheet 1. /ДАЗО, Фонд151. Опис1. Справа 300. Декрет Мукачевского епископа Геннадия Бизанция о рукоположении священника Андрея Байзат по направлению его в униатский приход с.Кальник. 27 декабря 1719 г., арк.1.*
14. SATR, Fund 151. Description 1. Case 639. *Decree of the Bishop of Mukachevo Georgy Blazhovsky on the appointment of Joahnn Stoyka as archdeacon of the Maramorosh parish. July 18, 1739, sheet 1. /ДАЗО, Фонд 151, Опис1. Справа 639. Декрет Мукачевского епископа Георгия Блажовского о назначении Йоанна Стойки архидияконом мараморощской жупы. 18 июля 1739 г., арк. 1.*
15. SATR, Fund.151. Description 1. Case 756. *Decree of the Greek Catholic Bishop of Mukachevo Georgy Blazhovsky and the permission of the prefect of Berezhskaya parish to collect donations for the construction of the church in Mukachevo. March 9 - April 3, 1743, sheet 1. /ДАЗО, Фонд151. Опис 1. Справа 756. Декрет Мукачевского греко-католического епископа Георгия Блажовского и разрешение жупана Бережской жупы на сбор пожертвований на постройку церкви г. Мукачево. 9 марта - 3 апреля 1743 г., арк. 1.*
16. SATR, Fund 151. Description 1. Case 910. *Decree of the Bishop of Mukachevo Olshavsky on the appointment of Peter Hotobich as a priest in the Lashkut village of Zemplin County. July 1, 1746, sheet 1. /ДАЗО, Фонд 151. Опис 1. Справа 910. Декрет Мукачевского епископа Ольшавского о назначении Петра Хотобич священником в с. Лашкут Земплинской жупы. 1 июля 1746 г., арк. 1.*
17. SATR, Fund 151. Description 1. Case 1202. *Decrees of the bishop, petitions of parishioners and landowners for the appointment or transfer of priests. 1768, sheet 29. /ДАЗО, Фонд151. Опис1. Справа 1202. Декреты епископа, прошения прихожан и помещиков о назначении или перемещении священников. 1768 г., арк. 29.*
18. SATR, Fund 151. Description 1. Case 1202. *Decrees of the bishop, petitions of parishioners and landowners for the appointment or transfer of priests. 1768, sheet*

39. /ДАЗО, Фонд151. Опис1. Справа 1202. Декреты епископа, прошения прихожан и помещиков о назначении или перемещении священников. 1768 г., арк. 39.
19. SATR, Fund 151. Description 1. Case 2335. *Decrees on the Andrei Bachinsky's bishop ordination. 1772 - August 13, 1773, sheet 57.* /ДАЗО, Фонд 151. Опис 1. Справа 2335. Декреты о посвящении в епископы Андрея Бачинского. 1772 – 13 августа 1773 г., арк. 57.
20. SATR, Fund 151. Description 5. Case 1965. *Decree of Bishop Bachynsky on granting the right to dedicate the church in the village of Sholom to Canon Gal Matyash. May 30, 1798– August 25, 1798, sheet. 3.*/ДАЗО, Фонд 151. Опис 5. Справа 1965. Декрет епископа Бачинского о представлении права посвящении цекви в с.Шолом канонику Гал Матьяшу. 30 мая 1798– 25 августа 1798 г., арк 3.
21. SATR, Fund 151. Description 6. Case 796. *Order on the personal appearance of the priest of the Zaricho village Andrey Kolesar and explanatory note of the priest of the Хомонна village on this issue. February 8, 1800-5, June 1801, sheet. 4.* /ДАЗО, Фонд 151. Опис 6. Справа 796. Приказ об личной явке священника с.Заричо Колесар Андрея и объяснительная записка священника с. Хомонна по этому вопросу. 8 февраля 1800-5 июня 1801г., арк 4.
22. SATR, Fund 151. Description 8. Case 1708. *The case of the appointment of Vasily Popovich as the bishop of the Mukachevo diocese. January 17-July 4, 1838, sheet. 32.* /ДАЗО, Фонд 151. Опис 8, Справа 1708. Дело о назначении Попович Василия епископом Мукачевской епархии. 17 января-4июля 1838 г., арк. 32.
23. SATR, Fund.151. Description 25. Case 67. *Decree of the Bishop of Mukachevo Vasily Tarasovich to appoint Radyvoj Marynych as the archpriest in the village of Tur-Terebesh. April 12, 1638, sheet 1.* /ДАЗО, Фонд.151. Опис 25. Справа 67. Декрет Мукачевского епископа Василия Тарасовича назначении в с.Тур-Теребеш Радивоя Маринича протоиереем. 12 апреля 1638 г., арк. 1.
24. TRANSCARPATHIAN ART MUSEUM (TAM) named after J. BOKSHAY. KP-1126. Bokshay (1891-1975). Portrait of Bishop Gebey. 1929. Canvas, oil. 94x68 cm. G-475. /ЗАКАРПАТСЬКИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ (далі ЗХМ) ім. Й. БОКШАЯ. КП-1126. Бокшай (1891-1975). Портрет єпископа Гебея. 1929. Полотно, олія. 94x68 см. Ж-475.
25. TAM named after J. BOKSHAY. KP-1146. Bokshay (1891-1975). Portrait of Bishop Stoyka. 1934. Canvas, oil. 116x100 cm. G-46. /ЗХМ ім. Й. БОКШАЯ. КП-1146. Бокшай (1891-1975). Портрет єпископа Стойки. 1934. Полотно, олія. 116x100 см. Ж-46.
26. TRANSCARPATHIAN REGIONAL LOCAL HISTORY MUSEUM (TRLHM) named after T. LEGOTSKI. Portrait of Bishop Andrei Bachynsky. The artist is

- unknown. About 1780. Canvas, oil. TRLHM Funds X-1473. /ЗАКАРПАТСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ (далі ЗОКМ) ім. Т. ЛЕГОЦЬКОГО. Портрет єпископа Андрея Бачинського. Художник невідомий. Приблизно 1780 р. Полотно, олія. Фонди ЗОКМ X-1473.
27. UDVARI I. *Samples from the history of Pudekarpattia Rusyns. XVIII, article: Views on the history of culture and language.* Uzhgorod: Udovatelstvo V. Padyaka, 2000. p.75, 79, 143. ISBN 966-7838-5073-01-3. /УДВАРІ І. *Образчики з історії пудкарпатських Русинув. XVIII, статте: Изгядованя з історії культури и языка.* Ужгород: Удавательство В. Падыака, 2000. с.75, 79, 143. ISBN 966-7838-5073-01-3./
28. WINIARSKI, A. 2008. Herby Rzeczypospolitej. Przemyśl. 2008, s. 14. ISBN 978-83-88172-28-1./
29. WINIARSKI, A. 2008. Herby Rzeczypospolitej. Przemyśl. 2008, s. 183. ISBN 978-83-88172-28-1./

ІЛЮСТРАЦІЇ

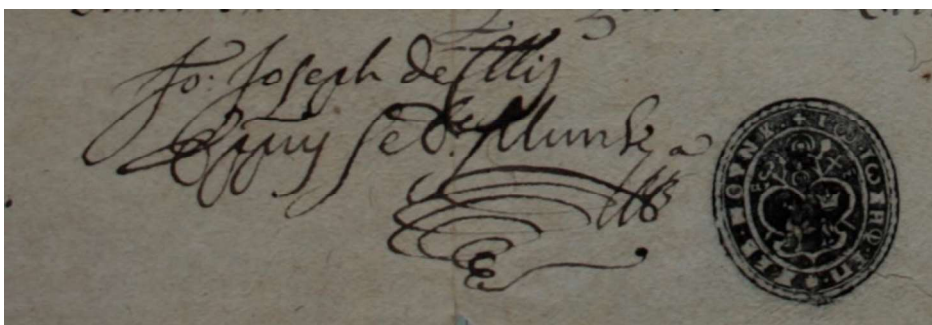
Печатка Мукачівського монастиря на документі 1689 р.
[10] Фото І. Міськова. The seal of the Mukachevo monastery
on the document of 1689. [10] Photo by I. Miskov.

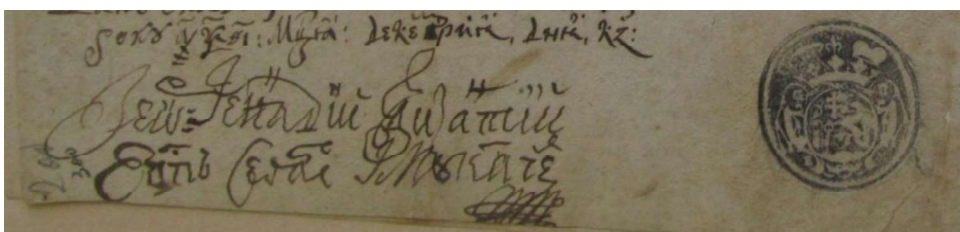
Печатка на документі 1719 р. [11] Фото І. Міськова. Seal
on the document of 1719. [11] Photo by I. Miskov.

Печатка єпископа Василя Тарасовича на документі 1638 р.
[23] Фото І. Міськова. The seal of Bishop Vasily Tarasovich
on the document of 1638. [23] Photo by I. Miskov.

Печатка єпископа Іоанна Йосифа де Камеліса на документі 1705 р. [12] Фото І. Міськова.
Seal of Bishop John Joseph de Camelis on a document of 1705. [12] Photo by I. Miskov.

Печатка єпископа Юрія Геннадія Бізанці на документі 1719 р. [13] Фото І. Міськова. Seal
of Bishop Yuri Gennady Bizantsii on the document of 1719. [13] Photo by I. Miskov.

Перша печатка єпископа Георгія Блазовського на документі 1739 р. [14] Фото І. Міськова.
The first seal of Bishop George Blazhovsky on the document of 1739. [14] Photo by I. Miskov.

Друга печатка єпископа Георгія Блажовського на документі 1742 р. [15] Фото І. Міськова.
The second seal of Bishop Georgy Blazhovsky on the document of 1742. [15] Photo by I. Miskov.

Печатка єпископа Михаїла Мануїла Ольшавського на документі 1746 р. [16] Фото І. Міськова.
Seal of Bishop Mykhailo Manuil Olshavsky on a document of 1746. [16] Photo by I. Miskov.

Перша печатка єпископа Івана Брадача на документі 1768 р. [17] Фото І. Міськова.
The first seal of Bishop Ivan Bradach on a document of 1768. [17] Photo by I. Miskov.

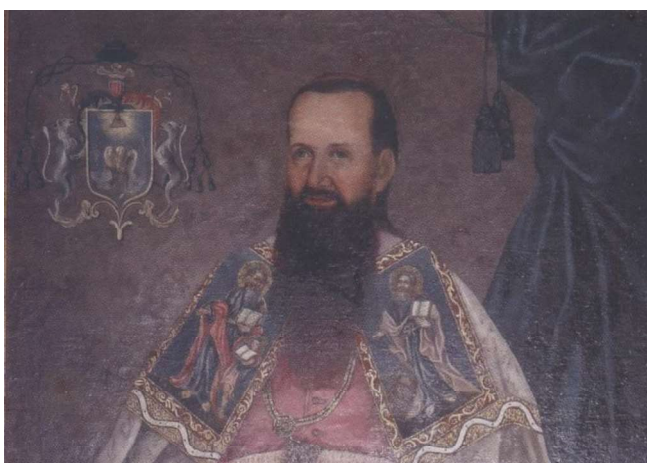

Друга печатка єпископа Івана Брадача на документі 1768 р. [18] Фото І. Міськова.
The second seal of Bishop Ivan Bradach on the document of 1768. [18] Photo by I. Miskov.

Дворянська печатка єпископа Андрія Бачинського на документі 1773 р. [19] Фото І. Міськова. We find the noble seal of Bishop Andriy Bachynsky on a document from 1773. [19] Photo by I. Miskov.

Фрагмент портрету та герба єпископа А.Бачинського. [8], [26] Приблизно 1780 р. Закарпатський обласний краєзнавчий музей, м. Ужгород. Fragment of the portrait and coat of arms of Bishop A. Bachynsky. [8], [26] Approximately 1780. Transcarpathian Regional Museum of Local Lore, Uzhhorod.

Герб єпископа А.Бачинського на фасаді на єпископській резиденції, м. Ужгород. Фото І.Міськова. Coat of arms of Bishop A. Bachynsky on the facade of the episcopal residence, Uzhhorod. Photo by I. Miskov.

Родовий герб Бачинських. [28]

The family coat of arms of the Bachynskys. [28]
[29]

Родовий герб Сасів. [29]

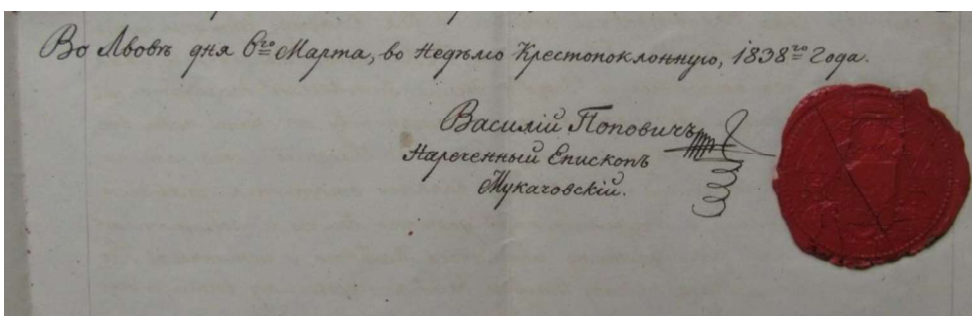
The family coat of arms of the Sases.

Печатка єпископа А.Бачинського на документі 1798 року. [20] Фото І.Міськова. Seal of Bishop A. Bachynsky on the document of 1798. [20] Photo by I. Miskov.

Печатка єпископа А.Бачинського на документі 1801 року. [21] Фото І.Міськова. Seal of Bishop A. Bachynsky on the document of 1801. [21] Photo by I. Miskov.

Печатка єпископа Василя Поповича на документі 1838 року. [22] Фото І.Міськова. Seal of Bishop Vasyl Popovych on the document of 1838. [22] Photo by I. Miskov.

Фердинанд Видра. Герб єпископа В.Поповича 1858 р. Хрестовоздвиженський кафедральний собор м. Ужгород. [6], [7] Фото М.Приймича. Ferdinand Vydra. Coat of arms of Bishop V. Popovych 1858. The Exaltation of the Cross Cathedral, Uzhhorod. [6], [7] Photo by M. Pryumych.

Герб єпископа В.Поповича на фасаді на єпископській резиденції, м. Ужгород. Фото І.Міськова. Coat of arms of Bishop V. Popovych on the facade of the episcopal residence, Uzhhorod. Photo by I. Miskov.

Герб єпископа Стефана Панковича на фасаді на єпископській резиденції, м. Ужгород. Фото І.Міськова. Coat of arms of Bishop Stefan Pankovych on the facade of the episcopal residence, Uzhhorod. Photo by I. Miskov.

Герб єпископа Юлія Фіртака над входом єпископській резиденції, м. Ужгород. Фото І.Міськова. Coat of arms of Bishop Yuliy Firtsak above the entrance of the episcopal residence, Uzhhorod. Photo by I. Miskov.

Йосип Бокшай. Портрет єпископа Петра Гебея 1929 р. [24] Закарпатський художній музей. Ужгород. Joseph Bokshay. Portrait of Bishop Peter Gebey. 1929. [24] Transcarpathian Art Museum, Uzhhorod.

Йосип Бокшай. Портрет єпископа Олександра Стойки 1934 р. [25] Закарпатський художній музей. Ужгород. Joseph Bokshay. Portrait of Bishop Alexander Stoyka. 1934. [25] Transcarpathian Art Museum, Uzhhorod.

SEALS AND COAT OF ARMS OF MUCACHEVO (MARAMOROSH) BISHOPS

Ivan MISKOV, candidate of historical sciences, associate professor, Department of Culture and Social and Humanitarian Disciplines of the Transcarpathian Academy of Arts, street Voloshin 37, 88015, Uzhhorod, Ukraine; doctoral student of the Higher Educational Institution «Uzhhorod National University», Narodna Square 3, 88000 Uzhhorod, Ukraine, miskoviv@gmail.com, 00380506723812

Abstract

This article deals with the seals and coats of arms of the bishops of Mukachevo (Maramorosh) (from Bishop Vasyl Tarasovych, after the Uzhhorod Union of 1646 to 1934). The author found in the State Archives of the Transcarpathian region of Beregovo 2 seals of Orthodox bishops (Methodius and Dosopheus) and 12 Union (later Greek Catholic) bishops and described these seals. The author also described four coats of arms of Greek Catholic bishops on the facade of the episcopal residence in Uzhhorod. This article is supplemented by three portraits with the coats of arms of bishops A. Bachynsky, P. Gebey and O. Stoyka. Today these portraits are stored in the museums of Uzhhorod. All 14 seals of Mukachevo (Maramorosh) bishops are published together by the author for the first time. The list of episcopal seals is not complete, as search and research work is needed to find new seals.

Keywords

Bishop, Mukachevo, Maramures, Orthodox, union, uniatic, Greek Catholic, seal, coat of arms, portrait